

15 reguli de bază

*pentru jurnaliștii și jurnalistele
care relatează despre copii*

Broșura a fost elaborată în cadrul proiectului „Consolidarea capacității jurnaliștilor de pe malul stâng al Nistrului de a reflecta activ și etic drepturile copilului”, realizat de Asociația Presei Independente (API) în parteneriat cu UNICEF Moldova, în cadrul Programului comun al ONU „Consolidarea drepturilor omului pe ambele maluri ale Nistrului”, cu suportul financiar al Suediei.

Opiniile autorilor API, prezentate în broșură, nu neapărat coincid cu opinia Reprezentanței ONU și a Ambasadei Suediei în Republica Moldova.

Chișinău 2022

Tipar: Bons Offices SRL

75 reguli de bază

*pentru jurnaliștii și jurnalistele
care relatează despre copii*

**La compilarea și completarea broșurii
a contribuit:**

Natalia Porubin

1. Nu dăunăm

Jurnaliștii trebuie să abordeze cu maximă acuratețe orice subiect despre copii, în special despre cei care au trecut printr-o situație cu conotație negativă (accidente, infracțiuni, abuz sexual, abuz fizic sau psihic, dispute familiale, sinucideri, consum de droguri, abuz de alcool etc).

Principiul de bază de care trebuie să ne conducem este să nu dăunăm. Asta înseamnă să scriem în așa fel, încât să nu încălcăm sub nicio formă drepturile copilului, să nu afectăm starea lui psihică și integritatea în societate.

2. Tratăm cu demnitate și respect fiecare copil

Codul Deontologic al jurnalistului prevede că jurnalistul tratează cu deosebită acuratețe informația colectată despre copii, asigurându-se că publicarea unei atare informații nu va avea consecințe negative (sentimente de frică, suferință etc.) asupra acestora.

Jurnaliștii trebuie să abordeze fiecare copil cu respect și demnitate. Reținem: prin relatarea istoriei unui copil în situație de risc, vorbim despre o problemă socială și nu satisfacem curiozitatea unor indivizi.

Senzaționalul nu trebuie admis în materialele despre copii.

3. Protejăm identitatea copiilor în situații cu conotație negativă

Jurnaliștii sunt obligați să protejeze datele personale ale copiilor implicați în situații cu conotație negativă inclusiv în calitate de victime sau martori.

În astfel de cazuri, nu prezentăm public numele, prenumele copilului sau ale părinților lui, denumirea localității, adresa de domiciliu. Ca să protejăm identitatea copilului, recurgem la anonimizare – înlocuirea numelui/pre numelui cu inițiale sau cu un nume/prenume fictiv (cu mențiunea că acesta nu este numele/prenumele real al copilului). Dacă producem un material video sau fotografii, blurăm sau pixelăm chipul copilului. La fel, putem filma sau fotografia în contre-jour, luând toate măsurile pentru a proteja identitatea copilului.

Tratăm cu maximă acuratețe și alte detalii, precum vârsta copilului, clasa/scoala în care învață, numărul de copii în familie, gradul de rudenie cu alte persoane. De exemplu, dacă spunem că tatăl unui copil care a fost supus abuzului este preot în localitate, familia va fi ușor identificată chiar dacă jurnaliștii ar proteja alte date.

Ne asigurăm, de asemenea, că nu expunem copilul dacă arătăm casa sau comunitatea în care acesta locuiește.

Există și excepții?

Excepțiile sunt descrise în Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova: atunci când identificarea copiilor este de interes public și atunci când jurnalistul acționează în interesul superior al copilului, cu sau fără acordul părinților sau al tutorilor. Este vorba de cazurile când un copil a dispărut, a fost răpit sau se află în pericol iminent.

Atenție! Uneori părinții sau tutorii pot să nu-și dea seama că, divulgând identitatea copilului, îi pot face rău, adică îl pot expune la discriminare sau la noi abuzuri. **Jurnaliștii au obligația să analizeze urmările care pot surveni după divulgarea identității.**

4. Nu prezentăm detalii șocante ale unor situații în care sunt implicați copii

Subiectele despre copii în situații cu conotație negativă ajung deseori pe prima pagină a publicațiilor scrise sau deschid jurnalele de știri ale televiziunilor. În timp ce unele redacții se mulțumesc cu titluri șocante, altele aleg să descrie cu lux de amănunte detaliile sângeroase ale unor infracțiuni. De exemplu, unul dintre portalurile de știri a publicat un material bazat pe zvonuri culese de pe rețelele de socializare despre femeia care și-a abandonat pruncul nou-născut într-o vie. Chiar dacă știrea se bazează pe declarațiile poliției care dezmente aceste zvonuri, latura senzaționalului este exploatată în titlu: „*Mai are mulți copii îngropați*». *Poliția, despre zvonurile privind mama care și-a abandonat un prunc în vie la Nisporeni*”.

În cazul televiziunilor, nu trebuie să se insiste pe imagini de prim-plan șocante. La fel, titlurile folosite de jurnaliști nu trebuie să șocheze.

Jurnaliștii trebuie să respecte și **Legea cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației** care conține prevederi clare despre informațiile ce nu trebuie făcute publice la orele când știrile ar putea fi urmărite și de copii. La această categorie se înscriu materialele despre violență, cele care încurajează agresivitatea și disprețul față de viață, care încuviințează deteriorarea sau nimicirea bunurilor. La fel, este interzisă publicarea informației cu caracter pornografic, precum și aducerea în prim-plan a cadavrelor sau a corpurilor persoanelor în agonie ori mutilate ca urmare a unui tratament crud.

5. Suntem toleranți și nu discriminăm

Naționalitatea copilului, statutul de persoană cu dizabilități, de persoană afectată de HIV/SIDA sau oricare alt statut social/criteriu vor fi menționate doar dacă această informație este relevantă pentru relatare. De multe ori nu este. Dacă un copil cu dificultăți de vorbire participă la un festival artistic al copiilor cu dizabilități, iar scopul declarat al festivalului este „de a descoperi și promova abilitățile creative” ale acestor copii, menționarea dizabilității este relevantă. Nu însă și atunci când copilul participă la o campanie de colectare de fonduri pentru o cauză ce nu are vreo relație cu dizabilitatea sa.

Vom evita termenii *handicapat, șchiop, orb, surd*. Vom utiliza în loc termeni precum *dizabilitate locomotorie, de vâz, de auz*. De asemenea, atunci când relatăm despre modul de deplasare al persoanei cu dizabilități, nu vom spune „invalid în cărucior”, ci „utilizator de scaun rulant”. Vom utiliza sintagmele „persoană cu dizabilitate fizică”, „persoană cu dizabilitate psiho-socială” sau „persoană cu dizabilități mintale sau intelectuale”, „persoană cu dificultăți de comunicare sau de învățare” când facem referire la diferite tipuri de dizabilități.

Vom evita să etichetăm copiii și părinții lor, nu vom descrie în detalii violența fizică și psihică la care au fost expuși.

6. Atenție la profilul social al familiei!

În unele cazuri, jurnaliștii prezintă în mod nejustificat profilul social al familiei. Astfel, la nivel de percepție publică, se creează falsa impresie că situațiile de violență, accidentele casnice soldate cu deces sau alte cazuri de criză se întâmplă doar în familiile sărace, unde părinții sunt consumatori de alcool sau se confruntă cu alt gen de probleme. Astfel de relatări contribuie la perpetuarea stereotipurilor, normelor sociale negative etc., căci violența și situațiile de risc și neglijare nu aleg statutul social și se pot întâmpla și în familii cu venituri mari.

7. **Tratăm cu maximă responsabilitate interviurile cu copiii**

Potrivit *Convenției ONU privind Drepturile Copilului*, libertatea de exprimare a copilului trebuie să fie realizată doar în interesul lui superior și fără a încălca drepturile altora. *Ghidul de bune practici pentru mass-media „Violența împotriva copiilor: ce și cum relatăm”*, editat de UNICEF, menționează că în unele cazuri interviurile cu copiii sunt o oportunitate de a le face vocea auzită: cuvintele spuse de copii sunt credibile pentru public; copiii povestesc lucruri noi și interesante; copiii oferă o perspectivă asupra realității diferită de cea a adulților. Unele subiecte – precum educația, jocul – afectează mai mult copiii decât adulții, iată de ce ei trebuie să spună ce cred despre acestea. Un interviu îi oferă copilului sentimentul propriei valori, sporindu-i încrederea în propriile forțe și abilități.

Copilul are dreptul să știe, iar jurnalistul este obligat să-l informeze despre: scopul interviului; unde va fi difuzat; despre ce vor vorbi în timpul interviului; care va fi rezultatul interviului, ce ar putea urma după interviu; dreptul la confidențialitate.

În cadrul interviului, jurnaliștii vor adapta abordarea și limbajul la vârsta copiilor cu care discută; vor vorbi suficient de clar încât copiii să poată auzi/înțelege; vor asculta cu atenție.

Interviul trebuie întrerupt imediat dacă devine prea dureros din punct de vedere emoțional pentru copil, atunci când: copilul începe să plângă; își frământă sau îi tremură mâinile; își acoperă gura și fața cu palmele; transpiră; evită privirea în timpul discursului; se joacă nervos cu obiecte mici.

8. Evităm să interviuăm copiii care au fost victime sau martori ai abuzurilor

Specialiștii în domeniul protecției copilului recomandă evitarea interviurilor cu copiii care au trecut recent printr-o traumă cauzată de abuz sau violență. Autorii *Ghidului de bune practici pentru mass-media „Violența împotriva copiilor: ce și cum relatăm”*, editat de UNICEF, menționează cel puțin trei motive pentru a nu intervieva un copil:

- Copilul re trăiește trauma psihică;
- Copilul ar putea fi hărțuit, mai târziu, de abuzator;
- Copilul ar putea oferi informații inexacte.

Dacă un copil care răspunde la întrebările jurnalistului trăiește din nou momentele traumatizante și suferă din această cauză, atunci acțiunea reporterului poate fi calificată drept abuz. În cazul în care subiectul dezvăluie identitatea copilului și dezvăluirile lui pot fi privite ca acuzații, atunci copilul ar putea fi urmărit de agresor și supus altor acte de violență.

Soluția este să vorbim cu un adult care cunoaște bine cazul – primar, asistent social, unul dintre părinți, altă persoană de încredere.

9. Solicităm acordul informat pentru interviu, filmare și fotografii

Jurnaliștii trebuie să obțină permisiunea copilului, a părinților sau tutorelui acestuia pentru toate interviurile, înregistrările video și pentru fotografiile documentare. Când este posibil, această permisiune ar trebui să fie dată în scris, fiind o dovadă a faptului că aceștia au înțeles că fac parte dintr-o relatare care ar putea fi diseminată la nivel local, național, sau, după caz, global.

Atunci când se află în spital, la școală, în custodia poliției sau în locurile de detenție, de comunicarea copilului cu lumea exterioară, inclusiv cu jurnaliștii, dar și de furnizarea informațiilor despre copil sunt responsabile aceste instituții. Respectiv, jurnaliștii pot intra pe teritoriul unei școli sau a unui spital numai cu acordul directorilor acestor instituții care, la rândul lor, au obligații cum să gestioneze astfel de situații, stabilite în regulamente instituționale și în politica de protecție a copilului. Și în aceste situații, jurnaliștii vor avea nevoie de permisiunea reprezentantului legal al copilului pentru a realiza interviuri cu copilul.

10. Respectăm prezumția nevinovăției

Atât adulții, cât și copiii care au încălcat legea sunt considerați nevinovați până în momentul în care vinovăția lor este confirmată printr-o hotărâre judecătorească irevocabilă. Astfel, nu vom numi abuzator sau violator pe cineva despre care se presupune că ar fi comis un abuz de orice natură. Vom evita calificativele de tipul *criminal minor*, *bandit minor*, *delicvent minor* etc. Formula corectă este *copil în conflict cu legea*.

Totodată, vom folosi de fiecare dată terminologia juridică adecvată situației. Dacă persoana e sub anchetă, va fi numită, în funcție de situație: bănuțit/ă, învinuit/ă, acuzat/ă, inculpat/ă, condamnat/ă. Dacă nu suntem siguri/e de statutul procesual al acesteia, îl vom preciza apelând la serviciul de presă al instituției corespunzătoare (poliție, procuratură etc).

11. Utilizăm terminologia corectă

Ca și alte persoane din societate, copilul merită o atitudine demnă. Deci, în relatările despre copii, vom folosi cuvinte neutre, ce încurajează dezvoltarea și independența copiilor – „copil”, „adolescent”, „tânăr”, „elev”, nu „micuț”, „copilaș” sau „pici”.

Copiii nu sunt nici „odrasle” și nici „progenituri”. Copiii nu sunt „minor”. În limbajul curent, acest cuvânt are o conotație negativă. Astfel, chiar dacă terminologia juridică face referiri, de exemplu, la „persoane minore” sau la „legislația privind munca minorilor”, vom alege să le spunem acestor persoane „copii” și să evităm cuvântul „minor”.

12. Prezentăm cifrele în comparație

Pentru a fi relevante, cifrele au nevoie de context. Datele statistice referitoare la copii trebuie prezentate în comparație, astfel ca cititorul să poată înțelege amploarea unui fenomen sau altul. De exemplu, afirmația „De la începutul anului, peste 30 de copii au abandonat școala” ar putea fi mai ușor asimilată de cititori dacă va fi completată cu un astfel de comentariu din partea reporterului – „E ca și cum o clasă întregă de copii nu ar mai frecventa deloc școala”. O altă statistică – „La 1 ianuarie 2018, numărul copiilor în Republica Moldova a constituit 676,0 mii”, poate fi completată în felul următor – „Asta înseamnă că fiecare al cincilea locuitor al țării noastre este un copil/persoană de până la 18 ani”.

13. Cerem responsabililor de protecția copiilor răspunsuri clare, bazate pe soluții

La nivel local, responsabilitatea pentru protecția copilului aparține primarului, asistentului social, directorului școlii, profesorului care predă în clasă, medicului, polițistului. La nivel raional, responsabilitatea aparține structurilor teritoriale de asistență socială, în municipiul Chișinău – Direcției municipale pentru protecția drepturilor copilului, iar la nivel național/republican – Ministerului Muncii și Protecției Sociale. Anume la aceste structuri trebuie să apelăm în mod prioritar atunci când lucrăm la un subiect despre copii.

Ca să contribuim la respectarea drepturilor copilului și să realizăm un material profesionist, le cerem specialiștilor răspunsuri și soluții clare pentru problema despre care relatăm.

O abordare greșită este să interviuăm persoane care nu au capacitatea să se pronunțe asupra subiectului – vecini, oameni întâlniți întâmplător pe stradă. În acest caz, întrebările puse și, corespunzător, răspunsurile pot leza demnitatea familiei și a copilului și afecta interesul superior al copilului.

14. Nu-i uităm pe copiii despre care am relatat

Este important să revenim la subiectele despre copii. O abordare prietenoasă copilului înseamnă să urmărim felul în care au reacționat autoritățile ca să rezolve problema lui și cum au acționat ca să-i asigure protecția și reabilitarea de care avea nevoie.

Nu ne limităm la prezentarea cazului individual, este important să abordăm subiectul într-un context mai larg. De exemplu, când vorbim despre un caz de violență, trebuie să scriem și despre câte cazuri de acest fel au loc în țara noastră, care sunt cauzele acestui fenomen, cine se ocupă de prevenire, dar și de reabilitarea victimelor, unde pot fi reclamate aceste cazuri etc.

15. Oferim mai mult spațiu subiectelor despre copii

Instituțiile mass-media pot identifica abordări originale a subiectelor despre copii. Iată o listă scurtă cu subiecte vizând situația copiilor din R. Moldova, care ne ajută să oferim mai mult spațiu în ziar/timp de difuzare pentru subiectele despre copii:

- Copiii și familia: „singur acasă”;
- Copiii și munca;
- Copiii și educația;
- Copiii cu dizabilități;
- Sănătatea și bunăstarea copiilor;
- Copiii din instituțiile rezidențiale;
- Copiii în conflict cu legea;
- Violența împotriva copiilor;
- Responsabilitățile guvernului, ale autorităților locale și ale adulților pentru situația copiilor etc.

Resurse utile

1. Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova
<https://consiliuldepresa.md/ro/page/codul-deontologic-al-jurnalistului-din-r-moldova>
2. Ghidul de bune practici pentru mass-media „Violența împotriva copiilor: ce și cum relatăm”, editat de UNICEF
<https://mediaforum.md/upload/theme-files/ghid-mass-media-violenta-copiipdf-58e29d9f6ae91.pdf>
3. Ghid de stil cu norme etice pentru jurnaliști
https://www.consiliuldepresa.md/upload/ghid_final.pdf
4. Interviewing children. A guide for journalists and other
<https://www.savethechildren.org.uk/content/dam/global/reports/education-and-child-protection/INTERVIEWING%20CHILDREN.pdf>
5. Regulamentul privind comunicarea între instituțiile de învățământ și mass-media în cazurile care se referă la copii
https://mecc.gov.md/sites/default/files/10._ordin_me_60_07.02.2014_regulament_comunicare_mass_media.pdf
6. Îndrumar pentru jurnaliști. „Imagini cu persoane private care ajung în presă. Unde gresesc jurnaliștii?”
<https://consiliuldepresa.md/upload/INDRUMAR%20Viata%20privata.pdf>
7. Îndrumar pentru jurnaliști. „Cum protejăm imaginea copiilor în subiectele jurnalistice cu conotație negativă”
<https://mediaforum.md/upload/webinar/ghiduri-profesionalizare/05-indrumar-Viorica-Zaharia.pdf>
8. Îndrumar pentru jurnaliști. „Specificul reflectării în presă a subiectelor privind violența față de copii”
<https://mediaforum.md/upload/webinar/ghiduri-profesionalizare/13-indrumar%20-CNPAC.pdf>
9. Codul Serviciilor Media Audiovizuale al Republicii Moldova
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=33713&lang=ro
10. Legea cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106343&lang=ro
11. Ghid terminologic pentru mass-media în comunicarea cu și despre grupurile vulnerabile
<https://moldova.un.org/sites/default/files/2020-05/Final%20Ghid%20term%20RO%20web.19.11.pdf>

Asociația Presei Independente din Republica Moldova (API) este o organizație necomercială (asociație obștească) care promovează și oferă asistență pentru dezvoltarea durabilă a organizațiilor media și a jurnaliștilor independenți la nivel național și regional, prin consolidarea capacității profesionale, creșterea rezilienței și îmbunătățirea politicilor publice în domeniul mass-media. **Noi promovăm democrația, libertatea presei, drepturile omului și o societate deschisă.**

Asociația Presei Independente (API)

MD-2012, Republica Moldova,
mun. Chișinău, str. București 41/5,
+373 22 220996; 210602
api@api.md
www.api.md

 www.API.md

 [api.md](https://www.instagram.com/api.md)

 [API Moldova](https://www.youtube.com/API Moldova)

